

Asia C-269/19**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

29.3.2019

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Curtea de Apel Cluj (Romania)

Ennakkoratkaisupyynnön tekemispäivä:

27.2.2019

Valittaja:

Banca B. SA

Vastapuoli:

A. A. A.

Pääasian kohde

Ensimmäisessä oikeusasteessa vastaajana olleen Banca B. SA:n Tribunalul Specializat Clujin (Clujin erityistuomioistuin, Romania) tekemä valitus tuomiosta, jossa mainittu tuomioistuin hyväksyi osittain A. A. A:n vaatimuksen ja totesi osapuolten välillä tehdyn luottosopimuksen eräät muun muassa vaihtuvakorkoisen luoton koron laskentatapaa koskevat sopimusehdot kohtuuttomiksi.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

SEUT 267 artiklan nojalla esitetty direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohdan tulkintaa koskeva kysymys.

Ennakkoratkaisukysymykset

1 Onko direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kun sellainen sopimusehto, jossa vaihtuvakorkoisen luoton koron laskentatapa oli

määritelty lausekkeella ”kiinteä marginaali ja viitekorko, jota pankki soveltaa perusteiden, jotka eivät ole läpinäkyviä”, luottosopimuksessa, joka on kiinteäkorkoinen vain sopimuskauden ensimmäisenä vuonna ja edellä mainitun lausekkeen mukaisesti vaihtuvakorkoinen seuraavina vuosina, on todettu kohtuuttomaksi, kansallisen tuomioistuimen sallitaan paremman kuluttajansuojan takaamiseksi täydentää sopimusta määrittäen vaihtuvakorkoisen luoton koron laskentatavan läpinäkyvien viitearvojen (libor/euribor) ja pankin kiinteän marginaalin perusteella ja luottosopimuksen sisällön nojalla?

2 Mikäli edelliseen kysymykseen vastataan kieltävästi, onko direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kun edellä mainitun kaltainen sopimusehto on todettu kohtuuttomaksi, kansallisen tuomioistuimen sallitaan soveltaa kiinteää korkoa oikeusteitse käyttäen viitearvona sopimuskauden toisesta vuodesta alkaen määrättyä kiinteää marginaalia tai ensimmäisen vuoden kiinteää korkoa?

3 Mikäli edelliseen kysymykseen vastataan kieltävästi, onko direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja tehokkuusperiaatetta tulkittava siten, että kun edellä mainitun kaltainen sopimusehto on todettu kohtuuttomaksi, ne ovat esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin velvoittaa sopimuspuolet neuvottelemaan uuden korkokannan määrittämisestä viitearvoja määrittämättä?

4 Mikäli edelliseen kysymykseen vastataan kieltävästi, millaiset toimenpiteet ovat mahdollisia direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohdan säännösten mukaisen kuluttajansuojan turvaamiseksi?

Viitattut unionin oikeussäännöt ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY, 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta

Tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349), 63–65 kohta ja tuomiolauselma

Tuomio 30.5.2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340), 40–47 kohta ja tuomiolauselma

Tuomio 30.4.2014, Kásler ja Káserné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282)

Tuomio 21.1.2015, Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21)

Tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980).

Viitattut kansalliset oikeussäännöt

Elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisten sopimusten kohtuuttomia sopimusehtoja koskeva laki nro 193/2000 (Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, jäljempänä laki nro 193/2000), jolla direktiivin 93/13/ETY säännökset pannaan täytäntöön ja jonka 6 §:ssä säädetään olennaisin osin, ettei sopimukseen sisältyvillä kohtuuttomilla ehdoilla ole vaikutusta kuluttajaan ja että sopimuksella on edelleen vaikutusta, kuluttajan suostumuksella, ainoastaan siinä tapauksessa, että se mainittujen ehtojen poistamisen jälkeen voi olla olemassa, ja 7 §:ssä, että mikäli sopimus ei voi olla olemassa sen jälkeen, kun kohtuuttomina pidetyt ehdot on poistettu, kuluttajalla on oikeus vaatia sopimuksen purkamista sekä vahingonkorvausta, mikäli se on aiheellista.

Kuluttajien luottosopimuksia koskeva asetus nro 50/2010 (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori, jäljempänä O.U.G. nro 50/2010), jonka 37 §:n a momentissa säädetään, että luottosopimuksissa, joissa korko on vaihtuva, vaihtelu liittyy euriborin, roborin, liborin tai Banca Națională a Româniein (Romanian keskuspankki) viitekoron vaihteluun riippuen valuutasta, jossa luotto on myönnetty, ja että luotonantaja voi lisätä siihen määrätyn kiinteän marginaalin koko sopimuskauden ajaksi.

Kuluttajansuojaa koskeva asetus nro 21/1992 (Ordonanța Guvernului nr. 21/1992 privind protecția consumatorului, jäljempänä O.G. nro 21/1992), joka otettiin käyttöön asetuksella nro 174/2008 (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 174/2008), 9 quater §:n g kohdan 1 alakohdassa säädetään, että rahoituspalvelujen tarjoajat ovat velvollisia varmistamaan kuluttajien kanssa tehdyissä vaihtuvakorkoista luottoa koskevissa luottosopimuksissa, että korkokannan vaihtelu on rahoituspalvelujen tarjoajan tahdosta riippumaton ja liittyy määrättyjen todennettavissa olevien ja sopimuksessa täsmennettyjen viitekorkojen vaihteluun.

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä pääasiassa

- 1 Valittaja, SC BANCA B. SA, ja vastapuoli, A. A. A., eli luotonsaaja tekivät 5.6.2007 henkilökohtaista luottoa koskevan ensisijaisella kiinnityksellä taatun sopimuksen 182 222 euron luotosta, joka oli maksettava takaisin 300 kuukausierässä.
- 2 Sopimuksen mukaan vuotuinen korko oli sopimuskauden ensimmäisenä vuonna 7,4 prosenttia ja muodostui myöhemmin vaihtuvasta, luotonantajana olevan pankin toimipaikoissa ilmoitetusta viitekorosta 1,50 prosentilla korotettuna (5 §).

- 3 Yleisten luottoehtojen mukaan sovellettava korko saattaa vaihdella sopimuskauden aikana asiakkaan luottoon liittyvän pankin yksittäisen palvelun muuttuessa (2.6 §) ja pankki voi muuttaa korkoa ilman luotonsaajan suostumusta luottoresursseista aiheutuvien kustannusten mukaan (2.10a §). Näiden yleisten ehtojen mukaan vaihtuvakorkoisten luottojen libor/euribor-viitekoron mukaan määräytyvä korko voi vaihdella näiden viitekorkojen kehityksen mukaan (2.10b §). Uusi puolivuositarkistettava korko on nähtävissä pankin toimipaikoissa siitä päivästä alkaen, jona sitä aletaan soveltaa ja sitä sovelletaan muutosajankohtana olemassa olevaan velkasaldoon (2.11 §).
- 4 A. A. A. nosti 9.6.2017 Tribunalul Specializat Clujissa (jäljempänä Tribunalul) kanteen, jossa hän vaati toteamaan vaihtuvakorkoisen luoton korkokantaa koskevat sopimusehdot kohtuuttomiksi ja näin ollen mitättömiksi. Lisäksi hän vaati, että pankki veloitettaisiin muuttamaan sopimusehtoja mitättömäksi toteamisen nojalla ja sopimuspuolten sopimuksen tekohetkellä ilmaisevan tahdon mukaisesti, että se veloitettaisiin palauttamaan kohtuuttomien ehtojen perusteella liikaa maksetut summat ja että korko laskettaisiin uudelleen niin aiempien kuin tulevienkin erien osalta seuraavasti: ensisijaisesti kuuden kuukauden euribor-viitekorko 1,5 prosentilla korotettuna ja toissijaisesti luottosopimuksen tekohetkellä määrätty kiinteä korko, toisin sanoen 7,4 prosenttia.
- 5 Tribunalul hyväksyi 23.1.2018 antamassaan yksityisoikeudellisessa tuomiossa vaatimuksen osittain ja totesi luottosopimuksen 5 §:ssä tarkoitetun ehdon mitättömäksi yksinomaan siltä osin kuin se koskee vaihtuvan koron laskentatapaa, toisin sanoen ilmaisua ”korko muodostuu muuttuvasta viitekorosta, joka on nähtävissä [pankin] toimipisteissä”, sekä 2.6 §:n, 2.10a §:n ja 2.11 §:n samoin mitättömiksi. Lisäksi luottosopimuksen 2.10b §:ssä mainittu ehto todettiin mitättömäksi siltä osin kuin siinä määrätään, että luotonantajalla on vain mahdollisuus, mutta ei velvollisuutta, tarkistaa muuttuvaa viitekorkoa sopimuksessa täsmennettyjen viitekorkojen, toisin sanoen liborin/euriborin, muuttuessa.
- 6 Lisäksi Tribunalul edellytti, että pankki selventäisi luottosopimuksen korkoa koskevaa sopimusehtoa täsmentäen sen eri osat ja näiden korkojen kokonaismäärän: 1,50 prosenttia (sopimuksen 5 §:ssä tarkoitettu marginaali) ja kuuden kuukauden euribor. Se totesi myös, että korkoa voidaan muuttaa yksinomaan kuuden kuukauden euribor-viitekoron perusteella, ja täsmensi, että pankin marginaali on kiinteä ja sitä voidaan muuttaa vain sopimuspuolten kirjallisella sopimuksella.
- 7 Vastaajana ollut pankki veloitettiin palauttamaan kaikki kohtuuttomien ehtojen perusteella Tribunalulin soveltamalla laskutavalla laskettuun summaan verrattuna liikaa maksetut summat.
- 8 Todettuaan kohtuuttomaksi sopimusehdon, jolla pankille oli annettu mahdollisuus muuttaa korkoa yksipuolisesti ja ilman läpinäkyviä perusteita, Tribunalul huomautti, että tällaisen sopimusehdon poistaminen mainitusta toteamisesta

johtuvia seurauksia määrittelemättä johtaa käytännössä sopimuksen muuttamiseen siten, että koroksi tulee luottosopimuksen sopimuskauden ensimmäisenä vuonna sovellettu korko, jolloin sopimuksesta tulee erityisen edullinen elinkeinonharjoittajalle, mikä puolestaan johtaa siihen, että mahdollisten neuvottelujen epäonnistuminen olisi ennalta arvattavissa. Lisäksi kiinteän korkokannan määrääminen olisi vastoin sopimuspuolten välisen sopimuksen tarkoitusta, sillä nämä olivat sopineet vaihtuvakorkoisesta luotosta.

- 9 Tribunalul viittasi unionin tuomioistuimen tuomioon Banco Español de Crédito (C-618/10), tuomioon Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13) ja tuomioon Jörös (C-397/11) ja totesi, että jo mitättömäksi toteamisesta seuraa, ettei sopimuksessa enää ole asianmukaista menetelmää koron vaihtelun määrittämiseksi, mikä asettaa sopimuksen jatkumisen kyseenalaiseksi eikä uusien neuvottelujen aloittaminen sopimuspuolten välillä takaa riita-asian tehokasta ja tuloksellista ratkaisua, koska niiden epäonnistuessa sopimuspuolten on jälleen vedottava oikeusviranomaiseen.
- 10 Näiden toteamusten perusteella Tribunalul katsoi, että toimenpiteitä, joilla tuomioistuin pyrkii korjaamaan/poistamaan kohtuuttomat ehdot, oli pidettävä ensisijaisina ja että oli välttämätöntä palauttaa sopimuksen tasapaino, ja koska sellaista sopimuksen tekohetkellä voimassa ollutta kansallista säännöstä, jossa olisi säädetty tavasta laskea kiinnityksellä taattujen luottosopimusten korko, ei ollut, se päätti näin ollen soveltaa analogisesti O.G:n nro 21/1992 9 quater §:n g kohdan 1 alakohdassa sekä O.U.G:n nro 50/2010 37 §:n a momentissa tarkoitettuja säännöksiä.

Pääasian asianosaisten keskeiset perustelut

- 11 A. A. A. katsoo, että korkojen määrittelytapaa – siltä osin kuin se koskee *muuttuvaa viitekorkoa* – koskevat ehdot ovat kohtuuttomia, koska tällainen korkoon sisältyvä osa antaa pankille mahdollisuuden muuttaa koron määrää mielivaltaisesti ja vahingoittaa siten kuluttajan laillista etua.
- 12 Valittajana oleva pankki väittää olennaisin osin, että Tribunalul on muuttanut laskentatapaa koko luottosopimuksen sopimuskauden ajaksi ja jättänyt siten sopimuspuolten sopimuksen tekohetkellä ilmaiseman tahdon täysin huomiotta, ylittänyt oikeudellisen toimivaltansa ja sivuuttanut unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön, erityisesti asiassa C-618/10, Banco Español de Crédito, annetun tuomion. Se katsoo, että sopimusten symmetrisyyttä koskeva periaate edellyttää, että sopimuksesta johtuvaa velvoiteoikeudellista suhdetta voidaan muuttaa vain sopimusteitse, ei oikeusteitse. Lisäksi se esittää, että ensimmäisen asteen tuomioistuin on perustanut päätöksensä virheellisesti O.G:n nro 21/1992 9 quater §:n g kohdan 1 alakohtaan ja O.U.G:n nro 50/2010 säännöksiin, jotka eivät olleet sopimuksen tekohetkellä voimassa.

Tiivistelmä ennakkoratkaisupyynnön perusteista

- 13 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin toteaa, että edellä viitatus unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa kansalliset tuomioistuimet ovat tulkinneet ja soveltaneet lain nro 193/2000 6 §:n, jolla pannaan täytäntöön direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta, säännöksiä vaihtelevasti, minkä vuoksi on välttämätöntä pyytää unionin tuomioistuinta tulkitsemaan viimeksi mainittua artiklaa, jotta voitaisiin määritellä, mitä seurauksia on sillä, että ensimmäisenä vuonna kiinteäkorkoista ja myöhemmin vaihtuvakorkoista luottoa koskevan luottosopimuksen sopimusehto, jossa määritetään vaihtuvakorkoisen luoton koron laskentatapa sopimuskauden toisesta vuodesta alkaen, todetaan kohtuuttomaksi.
- 14 Kansallisen oikeuden mukaan sopimusehdon kohtuuttomaksi toteamisesta seuraa aina sen toteaminen mitättömäksi. Kansallisessa oikeuskäytännössä esiintyy kuitenkin eriäviä mielipiteitä siitä, millaisia oikeudellisia seurauksia tällaisella seuraamuksella on sopimuspuolten oikeudelliseen suhteeseen ja erityisesti korkojen tulevan laskentatavan määrittelyyn.
- 15 **Ensimmäisen näkemyksen mukaan** päätöksistä, joilla vaihtuvakorkoisen luoton koron laskentatapa koskeva sopimusehto todetaan kohtuuttomaksi, seuraa, että sopimuspuolten on aloitettava neuvottelut, joiden tarkoituksena on määritellä uusi korkojen laskentatapa. Siten sopimuspuolilla on tämän näkemyksen mukaan velvollisuus neuvotella tällaisesta sopimusehdosta vilpittömässä mielessä ja tehokkaasti ja tuloksellisesti, jotta sopimuspuolten välinen sopimus voisi edelleen olla olemassa.
- 16 Tällaista ratkaisua puoltavat tuomioistuimet ovat katsoneet, ettei tuomioistuimen ole kansallisen lainsäädännön eikä direktiivin 93/13 nojalla sallittua täydentää sopimuspuolten tahdonilmauksen nojalla tehtyä sopimusta eikä muuttaa sopimusehdon sisältöä. Nämä oikeusviranomaiset katsovat siten, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä ja erityisesti tuomiossa Banco Español de Crédito todetaan nimenomaisesti, ettei tuomioistuin voi täydentää sopimuspuolten välisiä sopimuksia, sillä viimeksi mainituilla on oikeus määritellä suvereenisti kaikki sopimusehdot.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin esittää joitakin tämän näkemyksen puutteita. Ensinnäkin tällaisia tuomioita voidaan moittia siitä, ettei niistä käy ilmi, onko luottosopimuksen pysyttäminen mahdollista, mikä on sen mukaan ristiriidassa unionin tuomioistuimen tuomion Jörös 48 kohdassa esittämän toteamuksen kanssa. Sopimuspuolten velvoittaminen neuvottelemaan hidastaisi sen selvittämistä, voiko sopimus edelleen olla olemassa.
- 18 Toiseksi riita-asiaa ei ratkaistaisi tällä tavoin lopullisesti huolimatta siitä, että tällaisen menettelyn aloittamisen tarkoituksena on nimenomaan sopimuspuolten erimielisyyden ratkaiseminen. Ei näet voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että neuvottelujen kariutuminen johtaisi siihen, että tuomioistuimeen olisi korkojen laskentatavan määrittämiseksi vedottava uudelleen. Näin on jo tapahtunut, ja

tuomioistuimet, joihin on vedottu, ovat hylänneet vaatimukset sillä perusteella, että sopimuksen tulisi olla sopimuspuolten välisen yhteisymmärryksen tulos eikä oikeusviranomainen voi pakottaa niihin. Tällaisessa tilanteessa voidaan asettaa kyseenalaiseksi luottosopimuksen jatkuvuus, koska elinkeinonharjoittajan velvoitteet olisivat koron puuttuessa perusteettomia.

- 19 Kolmanneksi, koska tuomion antamishetkellä ei ole asianmukaista korkojen laskentatapaa, toinen tätä näkemystä koskeva kriittinen huomautus liittyy siihen, että tuomioistuimen on vaikea todeta kohtuuttoman ehdon perusteella liikaa maksettujen ja siten palautettavien korkojen määrää. Jotkin tuomioistuimet ovat hylänneet summien palautusta koskevat vaatimukset ennaaikaisina katsoen, että on välttämätöntä luoda sopimukseen perustuva laskentatapa, kun taas toiset tuomioistuimet ovat pyytäneet sopimuspuolia laatimaan sopimukseen lisäyksen, jossa määritellään asianmukainen laskentatapa, jota voidaan soveltaa myös varhaisempaan aikaan sopimuksen tekohetkestä lähtien.
- 20 Yhtäältä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä todetaan oikeus kohtuuttoman ehdon perusteella maksettujen summien palautukseen (tuomio Gutiérrez Naranjo), ja toisaalta kansallisen oikeuden nojalla ehdon mitättömäksi toteamisesta seuraa sopimuspuolten välillä ennen sopimuksen tekemistä vallinneen tilanteen palauttaminen siten, että kohtuuttoman ehdon perusteella maksetut summat palautetaan.
- 21 Neljänneksi tuomioissa, joiden mukaan sopimuspuolet olivat velvollisia neuvottelemaan, tätä velvoitetta ei käytännössä kuitenkaan mainita tuomiolauselmassa vaan ainoastaan tuomion perusteluosassa, eikä tuomiossa viitata selkeästi neuvotteluille asetettuihin rajoituksiin (neuvottelujen odotettu kesto, aikataulu, huomioon otettavat seikat, sanktiot).
- 22 **Toisen näkemyksen mukaan** tuomioistuin toteaa korkoja koskevan sopimusehdon kohtuuttomaksi ja täydentää sopimusta määräten, että sopimuskauden toisen vuoden alusta alkaen, toisin sanoen sen ajanjakson päättyessä, johon sovellettiin kiinteää korkokantaa, sovelletaan korkojen laskentatapaa, jossa luottosopimuksen sopimuskauden toisesta vuodesta lähtien sovellettavaan kiinteään marginaaliin lisätään siihen valuuttaan, jossa luotto on myönnetty, soveltuva viitekorko – libor tai euribor.
- 23 Tätä näkemystä noudattaneet tuomioistuimet ovat pitäneet kohtuuttomana ainoastaan sitä vaihtuvaa viitekorkoa koskevan sopimusehdon osaa, joka ei ole läpinäkyvä, mutta eivät kiinteää, prosenttimääräisesti ilmoitettua marginaalia koskevaa osaa, josta on sovittu sopimuspuolten välillä. Koska nämä tuomioistuimet ovat katsoneet, että sopimuspuolten välisen sopimuksen korkoa koskevien sopimusehtojen pelkkä mitättömäksi toteaminen johtaisi siihen, että vaikka sopimuspuolet ovat sopineet vaihtuvasta korkokannasta, sopimuksessa ei enää määritetä mitään asianmukaista menetelmää koron vaihtelun määrittämiseksi, mikä vaarantaa sopimuksen jatkuvuuden mahdollisuuden, eivätkä sopimuspuolten uudet neuvottelut takaa riita-asian tehokasta ja

tuloksellista ratkaisua, ne ovat ottaneet lähtökohdaksi kiinteän marginaalin, johon ne ovat lisänneet objektiivisen, läpinäkyvän ja todettavissa olevan viitteen (euribor/libor) ja säilyttäneet siten koron vaihtuvan luonteen.

- 24 Perustellakseen kiinteään marginaaliin lisättävän erityisen vaihtelua koskevan elementin määräämisen nämä tuomioistuimet ovat vedonneet säännöksiin, jotka ovat tulleet voimaan sopimuksen tekemisen jälkeen, toisin sanoen O.G:n nro 21/1992 9 quater §:n g kohdan 1 alakohtaan ja O.U.G:n nro 50/2010 37 §:n a momenttiin, joita ne ovat soveltaneet analogisesti. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin toteaa, ettei näillä säännöksillä ole merkitystä tässä riita-asiassa eikä luottosopimuksen tekohetkellä ollut sellaisia kansallisen oikeuden säännöksiä, joissa olisi säädetty tuomioistuimen mahdollisuudesta täydentää sopimuspuolten välistä sopimusta.
- 25 Jotkin tuomioistuimet ovat ”tulkinneet” sopimuspuolten tahtoa alkuperäisen asiakirjan perusteella ja katsoneet, että riippuen valuutasta, jossa luotto on myönnetty, vaihtuva viitekorko, jota korkoa määritettäessä olisi käytettävä, on euribor/libor, sillä on perusteltua tulkita sopimuspuolten viittauksen ilmaisulla ”pankin toimipisteissä nähtävillä oleva vaihtuva viitekorko” kuukausittaiseen euribor-viitekorkoon.
- 26 Myös tätä näkemystä voidaan arvostella ensinnäkin sen vuoksi, että kyseessä olevan luottosopimuksen tekohetkellä ei Romanian oikeudessa ollut säännöstä, jonka nojalla tuomioistuin olisi voinut täydentää sopimusta uudella koron laskentatapaa koskevalla sopimusehdolla. Toiseksi tuolloin ei ollut myöskään vaihtuvakorkoisen luoton koron määrittelytapoja koskevia dispositiivisia säännöksiä, joihin tuomioistuimet olisivat voineet unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön (tuomio Kásler ja Káslerné Rábai) nojalla vedota. Kolmanneksi tuomioistuimet kohtaisivat käytännön vaikeuksia, koska niiden olisi valittava eri viitekoroista (yhden, kolmen, kuuden tai kahdentoista kuukauden euribor/libor) ja niiden olisi vaikea perustella tekemiään valintoja.
- 27 **Kolmannen näkemyksen mukaan**, kun luottosopimuksen sopimuskauden toisesta vuodesta lähtien sovellettavaa koron laskentatapaa koskeva sopimusehto (siltä osin kuin se koskee vaihtelua, jonka perusteet eivät ole läpinäkyviä) on todettu osittain mitättömäksi, täsmennetään, että korko muodostuu yksinomaan kiinteästä marginaalista, joka on säilytettävä.
- 28 Tätä tulkintatapaa perustellaan sillä, että sopimuksen osaa, joka koskee kiinteää marginaalia koron laskentatapaa määritettäessä, ei ole todettu mitättömäksi eikä sitä siten voida muuttaa eikä poistaa sopimuksesta. Yksinomaan sellainen sopimusjärjestely, jonka nojalla pelkästään pankin omasta aloitteestaan ja yksipuolisesti määrittelemä marginaali lisätään tällaiseen kiinteään marginaaliin, on poistettava. Näin ollen sopimus voi edelleen olla olemassa olematta kuluttajan kannalta vahingollinen, jos siinä sovelletaan sopimuksellisesti hyväksyttävää kiinteää marginaalia.

- 29 Näin ollen katsotaan, että vaikka sopimus tosiasiallisesti muutetaan kiinteäkorkoiseksi luottosopimukseksi, se voi sellaisena olla olemassa, mikäli siinä kunnioitetaan sopimuspuolten tahtoa, se ei ole kohtuuton ja on lisäksi sen unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukainen, jonka nojalla kohtuuttomat ehdot on poistettava ja muut sopimusehdot säilytettävä koskemattomina, mikäli sopimus voi olla olemassa, koska tuomioistuin ei muuta koron laskentatapaa.
- 30 **Neljännän näkemyksen mukaan**, kun luottosopimuksen sopimuskauden toisesta vuodesta alkaen sovellettavaa koron laskentatapaa koskeva sopimusehto on todettu kohtuuttomaksi, ensimmäisenä vuonna sovellettavaa koron määrittämistapaa koskevaa ehtoa voidaan edelleen soveltaa.
- 31 Tätä yksittäistä näkökantaa perustellaan sillä, että asianosaisten välisessä luottosopimuksessa ainoa selkeä viittaus korkoihin on ensimmäisenä vuonna sovellettavaa kiinteää prosenttimääräistä korkoa koskeva ehto, ja sen vuoksi kuluttajalta voidaan edellyttää vain sitä, koska hän oli luottosopimusta tehtäessä siitä tietoinen ja oli hyväksynyt sen sopimussuhteen syntyessä.
- 32 Tällaista ratkaisua voitaisiin kuitenkin arvostella yhtäältä sen vuoksi, että siinä tehdään pysyväksi korko, josta oli sovittu yksinomaan sopimuksen ensimmäisen vuoden ajaksi, ja toisaalta siksi, että siinä edellytetään sopimuksen täydentämistä ja luoton vaihtuvakorkoisuuden poistamista.
- 33 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin korostaa, että epäyhtenäisten käytäntöjen tarkastelemiseksi kansallisella tasolla järjestetyissä tuomarien ammatillisissa tapaamisissa hahmoteltu johtopäätös on ollut, ettei tuomioistuin voi muuttaa sopimusta.